

Юбилей
Anniversary

ДОСТОЕН ЖИВОТ, ОТДАДЕН НА ПРОСВЕЩЕНИЕТО... ПРОФ. СТОЙКА ЗДРАВКОВА – ЕДИН СЪВРЕМЕНЕН БУДИТЕЛ НА 70 ГОДИНИ

Неуморна и възискателна! Енергична и всеотдай-на! Работохолик и перфекционист! Това е проф. д-р Стойка Здравкова! Не е за вярване, че в началото на ноември 2012 година навърши 70 години. И не е случайно това, че тази светла дата е непосредствено близо до Деня на будителите. А това, че проф. Здравкова е съвременен български будител, е толкова безспорно и видимо!

70-годишнината ѝ е един чудесен повод ретроспективно да си припомним и проследим най-значимото от забележителния ѝ живот на университетски преподавател, виден специалист по методика на обучението по български език, известен автор на учебници, управленец, научен ръководител на докторанти и дипломанти и мн. др.

Проф. Стойка Здравкова е родена на 2 ноември 1942 г. в с. Момино село, област Пловдив в семейство на учители. Този факт предопределя нейната съдба и професионалната ѝ насоченост. След като завършва средно педагогическо училище в Пловдив (1961 г.), е приета в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специалност „Педагогика“ във Философския факултет (1961–1966 г.). Целият ѝ професионален път преминава в СУ „Св. Климент Охридски“ – първоначално в специалност „Педагогика“ във Философския факултет (до 1984 г.), а впоследствие във Факултета по начална и предучилищна педагогика – катедра „Начална училищна педагогика“.

Академичната ѝ кариера започва през 1972 г., когато печели конкурс за асистент по Методика на обучението по български език. Научната – още по-рано, през 1969 г., когато е приета за редовен докторант по Методика на преподаването на български език в началното училище към катедра „Педагогика“ във Философския факултет. През 1973 г. защитава дисертационния си труд и ѝ е присъдена научна степен „кандидат на педагогическите науки“. Само няколко години по-късно (1981 г.) вече е доцент по Методика на

обучението по български език в началното училище и преподавател по Начална училищна педагогика във Факултета по начална и предучилищна педагогика и специалност „Педагогика“ във Философския факултет. От 1992 г. напълно заслужено на прекрасна творческа и житейска възраст е професор по *Методика на обучението по български език в началното училище*.

Просвещенска и будителска е нейната преподавателска дейност. Тя преподава толкова увлекателно, всеотдайно и богато, че никак не е чуден интересът и на други университети към тази нейна дейност. Освен в СУ „Св. Климент Охридски“, където е преподавател в специалностите „Начална училищна педагогика и чужд език“, „Предучилищна и начална училищна педагогика“, „Музикална педагогика“ в бакалавърска степен; както и в магистърските програми „Езиково и литературно обучение“, „Вариантни дидактически технологии“, „Информационни технологии в началното училище“, „Интеркултурно образование“ и др., проф. Здравкова повече от четири десетилетия е и преподавател по *Дидактика на четене и писане и Методика на обучението по български език и литература* и в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, в Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград, в Бургаския свободен университет, в Тракийския университет – Стара Загора. Подготвила е хиляди студенти и най-важното е, че освен познания за преподаването на българския език, тя им е предала и своя заразителен стремеж към съвършенство, отговорност, дълг и трудолюбие. А и обичта и уважението към българския език! Нейната многохилядна армия от начални учители завинаги ще ѝ бъде благодарна!

Огромният ѝ педагогически опит, доброто познаване на началното училищно образование я правят търсен и уважаван специалист с експертни компетентности и качества. Много активно участва в ръководството на редица национални научни екипи, които се занимават с експертна дейност. Участва в разработването на:

- концепция за началното обучение в Република България – 1991 г., МОН (в съавторство);
- номенклатура на учебно-техническите средства и дидактическите материали за обучение по родна реч – 1989 г.;
- национално оценъчно-диагностично изследване на резултатите от внедряване на новото учебно съдържание в първи, втори и трети клас (1985 г.) и анализ на резултатите (1990 г.);
- методически системи за овладяване на съвременния книжовен език от деца билингви, а също така и от децата на бесарабските българи в Молдова – 1991 г.

Тази експертиза е водеща и при участието ѝ в работата на многобройни екипи за разработване на учебните програми по български език. Почти няма учебна програма от последните десетилетия, в чието написване да

няма участие и проф. Здравкова. Това е логично, но преди всичко изключително полезно за изграждане на цялостна система за обучението по български език – от детската градина до дванайсети клас. И до днес проф. Здравкова е радетел на идеята колективите, които разработват учебните програми по български език, да работят екипно, за да се осъществи добра приемственост между различните степени и да се изгради цялостна система. Тя участва в разработването на редица важни национални образователни документи:

- Учебна програма за обучението по родна реч в българските училища – 1989 г.;
- Учебна програма за обучение в подготвителен клас – 1990 г.;
- Учебна програма за обучение по български език и литература в началните класове – 1991 г.;
- Учебен план и учебни програми по български език и литература за началното училище – 1990 г.;
- 6 учебни програми за обучение по български език и литература в масов и експериментален вариант за подготвителните класове за децата на бесарабските българи в Молдова, Коми;
- Регионална учебна програма за ограмотяване на възрастни роми;
- Учебна програма за обучението по български език на учениците в Молдова, Кишинев, 1988.

Във Факултета по начална и предучилищна педагогика проф. Здравкова се включва активно в разработването на множество учебни планове, учебни програми за бакалаври и магистри, учебни програми за квалификационни курсове. Основните лекционни курсове, които разработва и води, са: Методика на обучението по български език в началните класове; Дидактика на българския език и литература в I–IV клас; Комуникативни стратегии и технологии в овладяването на български език; Модели за обучението по четене по роден и чужд език; Модели за развитие на комуникативно-речевите компетентности по роден и чужд език; Иновационни технологии за комуникативно ориентирано езиково обучение; Овладяване на български език в условия на билингвизъм; Алтернативни дидактически технологии за обучение по български език; Диагностика и развитие на комуникативната компетентност на учениците; Онтогенеза на комуникативните компетентности; Интеркултурно образование и възпитание чрез обучението по български език и литература; Дидактика на четенето и писането; Ограмотяване на деца с интелектуална недостатъчност в условията на интегрираното обучение; Подготовка, ранно обучение, проблеми и проекции на ограмотяването; Алтернативни учебници (буквари) и учебни помагала за ограмотяване; Алтернативни дидактически технологии за ограмотяване на децата; Начална училищна

педагогика; Въвеждане в специалността; Нормативна уредба и учебна документация на началното образование.

Това многообразие от учебни дисциплини, повечето от които насочени към обучението по български език в началните класове, е показателно за разностранните методически търсения на проф. Здравкова – тя обследва и анализира това обучение от различни аспекти и прави разнородни вътрешнопредметни и междупредметни връзки. Курсовете са предназначени за различни групи студенти, на различен етап от тяхната подготовка, обхващат всички аспекти на методиката на обучението по български език – ограмотяване, граматика, комуникативни компетентности. Една част от курсовете са за по-специализирани групи ученици – със специални образователни потребности, деца билингви.

Особено ползотворна и важна е научната дейност на проф. Здравкова. Вече няколко десетилетия тя е водещ специалист в България по *Методика на обучението по български език в началните класове*. Името ѝ се свързва най-вече с професионалните ѝ усилия, стремежи и намерения да разработи цялостен модел за ограмотяване в българското училище. Този забележителен модел е факт. Проф. Здравкова обогатява звуковия аналитико-синтетичен метод на ограмотяване с нови методически похвати, предлага логичен и много функционален ред за запознаване със звуковете и буквите, разработва цялостна система по писане и краснопис. И всичко това е обхванато в една логична последователност и връзка – монография – учебник за студентите – учебник за учениците, учебни тетрадки, учебни помагала – книга за учителя. Всички участници в образователния процес, които имат отношение към ограмотяването (научни работници, учители, родители, ученици), могат да намерят своята книга.

Постиженията ѝ в областта на ограмотяването получават международно признание и през 1991 г. – Международна година на грамотността, 10 нейни публикации са препоръчани и разпространени от Съвета на Европа.

Проф. Здравкова е автор на над 150 публикации, от които 12 книги; над 70 студии и статии; голям брой учебници и учебни помагала за студенти и за ученици от началните класове; на българските буквари за I клас на СОУ през последните петнадесет години (1987–2002 г.); на буквари за деца билингви, на буквари за децата от помощните училища и на децата със зрителни затруднения. Ръководител е на авторски екип и съавтор на учебен комплект за обучение на деца билингви в подготвителните класове (1992–2002 г.). Това богатство и разнообразие от научни жанрове вече няколко десетилетия е в основата на подготовката и квалификацията на хиляди студенти и учители. Проф. Здравкова пише ясно, подредено, разбираемо, точно. Всички основни монографии следват един логичен и коректен модел – научно изясняване на мотивите и целите за научното изследване, задълбочен и под-

робен исторически преглед на проблема – явлението в България (а понякога и извън нея) от зараждането на българската методика до днес, анализ на учебните програми с оглед на включването му в обучението, идеи – подредени, богати, разностранни. Такава е структурата на монографиите: „Овладяване на графичния компонент“ – 1979 г., „За подобряване на обучението по писане“ – 1987 г., „Методи на обучението в началните класове“ – 1989 г., „Система на обучението по писане и краснопис в началните класове“ – 1991 г., „Ограмотяване в условия на билингвизъм“ – 1999 г., „Начални стъпки в четенето“ – 2009 г.

Проф. Здравкова е автор и на десетки учебници по Методика на обучението по български език, които са настолни книги на поколения студенти педагози и действащи учители: „Методическо указание за организиране на учебно-възпитателната работа с шестгодишни първокласници. Български език и литература“ (експериментално обучение – 1979 г., в съавторство); „Методика на обучението по български език в началните класове. Част първа“ – 1980 г.; „Методическа система за ограмотяване на шестгодишните“ В: „Методически указания за осъществяване на експерименталната учебно-възпитателна работа в първи клас на ЕСПУ“ – 1980 г. (в съавторство); „Христоматия по методика на обучението по родна реч“ – 1985 г. (съставител и съавтор); „Методически насоки за обучението по начална грамотност в първи клас на ЕСПУ“ – 1985 г. (съавтор); „Ограмотяването на децата в първи клас“ – 1991 г.; „Методическо ръководство за обучението по начална грамотност в първи клас в помощно училище“ – 1990 г.; „Методика на обучението по родна реч“ – 1991 г. (в съавторство); „Методика на обучението по български език и литература в началните класове“ – 1992 г.; „Материали за организиране и провеждане на учебната работа в курсовете за ограмотяване на възрастни“ – 1994 г. (в съавторство); „Методика на обучението по български език и литература в началните класове“ – 1996 г.; „Методика. Основни въпроси на обучението по български език и литература в началното училище“ – 1998 г. (в съавторство); „Обучението по начална грамотност. Методическо ръководство“ – 1998 г.; „Обучението по български език и литература в началното училище“ – 2005 г., (второ допълнено и преработено издание 2011 г.). Участва в разработването на повече от 20 книги и методически ръководства по български език за учителите в детската градина и в началните класове.

Проф. Здравкова е автор и на голям брой учебници и учебни помагала за децата от детската градина и учениците от началните класове: на буквари за първокласници, деца билингви, ученици със специални образователни потребности, възрастни; на учебници и на учебни помагала по български език и четене (литература) – за I, II, III, IV клас; на учебни помагала за 5–7-годишни за подготовката им за училище, на „Азбука на граматиката“ и „Практическа граматика“ за I, II, III, IV и V клас и др.

Големия си опит и задълбочени познания в областта на обучението по български език проф. Здравкова предава на млади научни работници в различни университети в България. Тя е научен ръководител на 8 докторанти, повечето от които вече успешно защитили, една част вече и хабилитирани. Темите, по които работят те, са иновативни, различни и полезни за развитието на науката методика в България. Проф. Здравкова е обединяваща фигура за специалистите в това направление, поради което всички я приемаме като безспорен лидер и авторитет.

Тези ѝ компетентности са високо оценени и два мандата тя е член на Специализирания научен съвет по педагогика (1991–1994; 2007–2010) и два мандата – на Комисията по педагогика към Висшата атестационна комисия. Рецензиите ѝ се отличават със задълбочено анализиране на научните достойнства и резултати на кандидата, с много ценни препоръки и насоки. Рецензент е на над 25 дисертации за присъждане на ОНС „доктор“, на над 15 процедури за доцент, 10 за професор и 3 за доктор на педагогическите науки.

Проф. Здравкова има безспорни организационни качества и умения, които са забелязани твърде рано и още през 1967 г. е заместник-директор на основно училище. Повече от 15 години е в ръководството на Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“ – от 1993 до 1999 г., е ръководител катедра „Начална училищна педагогика“, от 1984 до 1989 г. – декан на Факултета по начална и предучилищна педагогика и ръководител на катедра „Начална училищна педагогика“.

Цели 30 години е в редакционната колегия на сп. „Начално образование“, от които половината е главен редактор. Това е периодът, в който благодарение на проф. Здравкова списанието се утвърди като водещо научно и методическо списание в сферата на началната педагогика. В него и научните работници, и учителите, и студентите намираха своя материал, защото то беше насочено към всички, които са били, са и ще бъдат в лоното на началното училище. Особено ползотворна се оказа идеята на главния редактор за тематични броеве по актуални за началното образование проблеми и въпроси.

Честита 70-годишнина, уважаема проф. Здравкова!

Имах привилегията и късмета да бъда докторантка на проф. Здравкова в периода 1988–1992 г. Това предопредели бъдещото ми научно развитие и израстване. Такава прецизност и задълбоченост, толкова всеотдайност и внимание! Завинаги ще ѝ бъда признателна, защото ме научи да проучвам всеки въпрос и проблем от неговото зараждане, да осмислям и проследявам историческия му път и тогава смело да предлагам своите идеи.

Имам честта да бъда съавтор на проф. Здравкова в учебници, учебни тетрадки и помагала по български език за началните класове. Такава дълбочи-

на и прозорливост, толкова обич и отговорност към децата, за които са предназначени учебниците! Завинаги ще ѝ бъде признателна, защото ми показва, че това е най-важната и трудна задача в творческия път на научния работник – да носи отговорност!

70 години са достойна възраст. Но те са само една кратка спирка, на която да се поспрем и да споделим най-важните моменти от живота и просвещенското дело на проф. Здравкова. И да ѝ пожелаем да напише още монографии и учебници, студии и статии. Сигурна съм, че ще го направи!

Защото е позитивна, бодра, енергична и има много идеи и планове за реализация. Защото е голям учен! И прекрасен човек!

Благодарим Ви, УЧИТЕЛЮ!

Prof. Galya Hristozova, PhD

✉ Burgas Free University
62, San Stefano Blvd.
8001 Burgas, Bulgaria
e-mail: hristozova@bfu.bg